Най-после видя победата.

Победата, всъщност, беше отначало само един човек на запенен бял кон, чиито слабини бяха окървавени от шпорите. Този човек разиграваше коня по улицата, така че под копитата му изкачаха искри. Човекът стреляше във въздуха с руски автомат с кръгъл пълнител, опрян в рамото, а конят се движеше някак си косо, като се блъскаше в оградите, сякаш градът му беше прекалено тесен; хлъзгаше се по гладките влажни гранитни павета, докато го разиграваше ездачът му, по когото потракваха една о друга закачени гранати, бинокъл, кожена сумка и пистолет...

Над покривите свистяха куршуми "дум-дум" и ракети. Хората тичаха по улиците и се целуваха.

- Дай да гръмна веднъж! Дай да гръмна веднъж! - тичаше Херцег подир един войник с шинел и го дърпаше за полите. Войникът стреляше тичешком. Спря за миг и за да се отърве му даде шмайзера си.

Така за пръв път стреляше по звездите.

След това видя в една порта как някакъв човек с треперещи пръсти припряно зашива червена звезда от сукно на филцовата си шапка "борсалино".

Видя и един младеж, който тичаше, хванал се с две ръце за стомаха.

- Някой ме улучи... - простена със стиснати зъби на Херцег, който го гледаше в недоумение. - Някой ме уцели, оо, майчице!

Падна на тротоара, като учудено гледаше момчето, сякаш и сам не вярваше, че смъртта е толкова проста и възможна, но Херцег изтича нататък, към Ипотекарната банка на главната улица, където тази вечер бяха безплатни трам-

ваите. Вози се осем обиколки през града, като гледаше отвисоко задръстените улици, народа, който се весели и танцува.

Видя как изнасят мъртвите и ранените от разкъсаното козарашко хоро, в чийто кръг до преди малко бяха скачали момък и девойка. Говореха, че от колана на младежа се откачила бомба "крагуевка", докато играел, и че експлодирала; умрял така - както играел. Говореха: "Красива смърт!" - и продължаваха да танцуват.

В трамвая се качваха задъхани танцьори на виенския валс "Вино, песен и жени", който ехтеше из озвучения град. Девойките носеха копринени чорапи с черен ръб на прасеца. Имаха хубави крака. Връщаха се в началото на улицата, горе при Големия парк, за да започнат нов кръг от валса.

Видя как един млад войник лежи на тротоара и как тикат някакъв ключ в стиснатия му юмрук. Говореха, че го е хванала "нервната" болест. Мяташе се и викаше в транс:

- Връзка, връзка, другарю, дръж връзката...

На другия ден започна училище. Това вече не беше никакъв манастир "Св. Августин", а истинско народно училище.

През голямото междучасие децата блъскаха с чанти по главата едно момче, чийто баща бил предател. То криеше главата си с ръце и мълчеше. По луничавото му, изцапано с прах лице, течаха сълзи, но то не хленчеше - не казваше нито дума. Само покриваше главата си с ръце, докато отекваха тъпите дрънчащи удари на ученическите чанти. Търпеше заради баща си. Херцег често вижда как нещастното му кльощаво тяло се гърчи в ъгъла на мръсната класна стая и как белите му тричетвърти чорапи, които му е обула неговата майка за първия ден на новото училище, стават сиви и мазни развлечени парцали.

Децата по това време бяха жестоки почти колкото и възрастните.

През свободното си време разглобяваха немски ръчни гранати с дървени дръжки, за да измъкнат от тях ценните дълги жълти пръчици барут. Когато се запали една такава пръчица, свисти по земята, като оставя след себе си следа от черен дим. Затова много Херцегови връстници днес нямат всички пръсти на ръцете си.

В една изоставена вила на Обала (Брега), от която бяха избягали проклетите буржоа, децата свиреха на бяло пиано с изцапани клавиши. В къщата все още се чувстваше неотдавнашното присъствие на красивите дъщери на буржоата, които бяха заминали с немските си любовници. Херцег никога дотогава не беше виждал бяло пиано и търпеливо чакаше да му дойде редът да посвири малко. Можеше с два пръста да изпълни мелодията:

"Горд съм, че съм партизанин,
а не всеки е такъв!..."

Немски пленници в зелени дрипи разчистваха развалините. Херцег отиваше с другите момчета да седи по зидовете и да ги гледа. Веднъж един извади фотография от джоба си и му я показа, като приветливо се усмихваше. На снимката се виждаше някакъв негов връстник, същински Херцег! Стана му жал за този пленник, но се срамуваше да го покаже и затова се изплю в неговата посока и слезе от зида. Войникът прибра снимката в джоба на рубашката и продължи да копае.

На първия отряден сбор учителката попита кой е сирак от войната. Вдигнаха се десетина ръце, но се оказа, че само Херцег Н. Нико няма нито баща, нито майка и затова го избраха за пионерски комисар.